Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

26 päivänä tammikuuta 2017*

Muutoksenhaku — Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Kylpyhuonekalusteiden markkinat Belgiassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa ja Itävallassa — Päätös, jolla todetaan SEUT 101 artiklan ja Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen 53 artiklan rikkominen — Hintojen yhteensovittaminen ja arkaluonteisten liiketoimintatietojen vaihtaminen — Yhtenä kokonaisuutena pidettävä kilpailusääntöjen rikkominen — Näyttö — Sakot — Täysi harkintavalta — Kohtuullinen aika — Oikeasuhteisuus

Asiassa C-644/13 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 29.11.2013,

Villeroy & Boch SAS, kotipaikka Pariisi (Ranska), edustajanaan J. Philippe, avocat,

valittajana,

ja jossa valittajan vastapuolena on

Euroopan komissio, asiamiehinään F. Castillo de la Torre, L. Malferrari ja F. Ronkes Agerbeek, prosessiosoite Luxemburgissa,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto)

toimien kokoonpanossa: varapresidentti A. Tizzano, joka hoitaa ensimmäisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit M. Berger, E. Levits, S. Rodin (esittelevä tuomari) ja F. Biltgen,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: hallintovirkamies K. Malacek,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 10.9.2015 pidetyssä istunnossa esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 26.11.2015 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

tuomion

1 Villeroy & Boch SAS (jäljempänä Villeroy & Boch Ranska) vaatii valituksessaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 16.9.2013 antaman tuomion Villeroy & Boch Austria ym. v. komissio (T-373/10, T-374/10, T-382/10 ja T-402/10, ei julkaistu, EU:T:2013:455; jäljempänä valituksenalainen tuomio) siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on kyseisellä tuomiolla hylännyt sen kanteen, jossa vaadittiin SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 23.6.2010 annetun komission päätöksen K(2010) 4185 lopullinen (Asia COMP/39.092 – Kylpyhuonekalusteet) (jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista sitä koskevilta osin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Asetus (EY) N:o 1/2003

2 [SEUT 101 ja SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 23 artiklan 2 ja 3 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Komissio voi päätöksellään määrätä yrityksille tai yritysten yhteenliittymille sakon, jos ne tahallaan tai tuottamuksesta:

a) rikkovat [SEUT 101 tai SEUT 102] artiklan määräyksiä – –

– –

Kunkin rikkomiseen osallisen yrityksen tai yritysten yhteenliittymän osalta sakko on enintään kymmenen prosenttia sen edellisen tilikauden liikevaihdosta.

– –

3. Sakon suuruutta määrättäessä on otettava huomioon sekä rikkomisen vakavuus että sen kesto.”

Vuoden 2006 suuntaviivat

3 Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annettujen suuntaviivojen (EUVL 2006, C 210, s. 2; jäljempänä vuoden 2006 suuntaviivat) 2 kohdassa todetaan, että sakkoja määritettäessä ”komissio ottaa – – huomioon rikkomisen vakavuuden ja keston” ja että ”sakon määrä ei saa ylittää asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa säädettyjä enimmäismääriä”.

4 Vuoden 2006 suuntaviivojen 37 kohdassa todetaan seuraavaa:

”Vaikka näissä suuntaviivoissa esitellään yleiset sakon laskentamenetelmät, erityistapauksissa voi olla kuhunkin asiaan liittyvien erityispiirteiden vuoksi tai pelotevaikutuksen aikaansaamiseksi perusteltua, että komissio poikkeaa näistä menetelmistä tai 21 kohdassa vahvistetuista raja-arvoista.”

Asian tausta ja riidanalainen päätös

5 Kartellissa kyseessä olleet tuotteet ovat kylpyhuonekalusteita, jotka kuuluvat johonkin seuraavista kolmesta tuotteiden alaryhmästä: hanat, suihkuseinät oheistarvikkeineen sekä keraamiset tuotteet (jäljempänä kolme tuotteiden alaryhmää).

6 Unionin yleinen tuomioistuin on esittänyt asian taustan valituksenalaisen tuomion 1–19 kohdassa, ja se voidaan tiivistää seuraavasti.

7 Komissio totesi riidanalaisella päätöksellä, että kylpyhuonekalusteiden alalla oli rikottu SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja Euroopan talousalueesta 2.5.1992 tehdyn sopimuksen (EYVL 1994, L 1, s. 3; jäljempänä ETA-sopimus) 53 artiklaa. Kyseinen rikkominen, johon oli osallistunut komission mukaan 17 yritystä, oli tapahtunut eri ajanjaksoina 16.10.1992–9.11.2004, ja se koostui joukosta kilpailunvastaisia sopimuksia tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja Belgian, Saksan, Ranskan, Italian, Alankomaiden ja Itävallan alueella.

8 Komissio katsoi riidanalaisessa päätöksessä tarkemmin sanottuna, että todettu rikkominen koostui ensinnäkin siitä, että kyseiset kylpyhuonekalusteiden valmistajat yhteensovittivat vuotuisia hinnankorotuksia ja muita hinnoittelutekijöitä kansallisissa ammatillisissa järjestöissä säännöllisesti järjestettyjen kokousten yhteydessä, toiseksi hintojen vahvistamisesta tai yhteensovittamisesta raaka-aineiden hintojen korotuksen, euron käyttöönoton tai tiemaksujen käyttöönoton kaltaisten erityisten tapahtumien yhteydessä ja kolmanneksi luottamuksellisten liiketoimintatietojen ilmaisemisesta ja vaihtamisesta. Komissio totesi lisäksi, että hintojen vahvistaminen kylpyhuonekalusteiden alalla seurasi vuosittaista sykliä. Valmistajat vahvistivat tässä yhteydessä hintaluettelonsa, jotka olivat voimassa yleensä vuoden ajan ja joihin liikesuhteet perustuivat.

9 Villeroy & Boch Ranska ja muut kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa eli Villeroy & Boch Austria GmbH (jäljempänä Villeroy & Boch Itävalta), Villeroy & Boch AG (jäljempänä Villeroy & Boch) ja Villeroy & Boch Belgium SA (jäljempänä Villeroy & Boch Belgia) toimivat kylpyhuonekalusteiden alalla. Villeroy & Boch omistaa kokonaan Villeroy & Boch Itävallan, Villeroy & Boch Ranskan, Villeroy & Boch Belgian, Ucosan BV:n ja sen tytäryhtiöt sekä Villeroy & Boch SARL:n.

10 Masco Corp. ja sen tytäryhtiöt, joihin kuuluvat hanoja valmistava Hansgrohe AG ja suihkuseiniä valmistava Hüppe GmbH, ilmoittivat 15.7.2004 komissiolle kartellista kylpyhuonekalusteiden alalla ja pyysivät sakkoimmuniteettia sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3; jäljempänä vuoden 2002 yhteistyötiedonanto) nojalla tai, ellei sitä myönnetä, niille mahdollisesti määrättävien sakkojen määrän alentamista. Komissio teki 2.3.2005 kyseisen tiedonannon 8 kohdan a alakohdan ja 15 kohdan nojalla Mascon hyväksi sakkoimmuniteettia koskevan ehdollisen päätöksen.

11 Komissio teki 9. ja 10.11.2004 useiden kylpyhuonekalusteiden alan yritysten ja kansallisten ammatillisten järjestöjen tiloissa tarkastuksia ilman ennakkoilmoitusta.

12 Grohe Beteiligungs GmbH ja sen tytäryhtiöt sekä American Standard Inc. (jäljempänä Ideal Standard) pyysivät 15. ja 19.11.2004 sakkoimmuniteettia vuoden 2002 yhteistyötiedonannon nojalla tai, ellei sitä myönnetä, sakkojen määrän alentamista.

13 Komissio lähetti 15.11.2005–16.5.2006 useille kylpyhuonekalusteiden alalla toimiville yhtiöille ja järjestöille, ja myös kantajille ensimmäisessä oikeusasteessa, tietojensaantipyyntöjä, minkä jälkeen se antoi 26.3.2007 väitetiedoksiannon, joka annettiin näille tiedoksi.

14 Myös Roca SARL sekä Hansa Metallwerke AG ja sen tytäryhtiöt pyysivät 17. ja 19.1.2006 sakkoimmuniteettia vuoden 2002 yhteistyötiedonannon nojalla tai, ellei sitä myönnetä, sakkojen määrän alentamista. Aloys F. Dornbracht GmbH & Co. KG Armaturenfabrik esitti 20.1.2006 samankaltaisen pyynnön.

15 Komissio antoi 12.–14.11.2007 järjestetyn kuulemistilaisuuden, johon kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa osallistuivat, 9.7.2009 lähetetyn tosiasiaseikkoja koskevan kirjeen, jolla kiinnitettiin niiden huomio tiettyihin todisteisiin, joihin komissio aikoi tukeutua antaessaan lopullista päätöstä, ja muun muassa mainituille kantajille sittemmin osoitettujen lisätietopyyntöjen jälkeen 23.6.2010

riidanalaisen päätöksen. Se katsoi kyseisessä päätöksessä, että tämän tuomion 8 kohdassa kuvatut menettelytavat kuuluivat kokonaisvaltaiseen suunnitelmaan, jolla pyrittiin rajoittamaan kilpailua mainitun päätöksen adressaattien välillä, ja merkitsivät ominaisuuksiltaan yhtenä kokonaisuutena pidettävää jatkettua kilpailusääntöjen rikkomista, joka kattoi kolme tuotteiden alaryhmää ja ulottui Belgian, Saksan, Ranskan, Italian, Alankomaiden ja Itävallan alueelle. Se korosti tältä osin erityisesti sitä seikkaa, että mainitut menettelytavat olivat sellaisen toistuvan mallin mukaisia, joka osoittautui samaksi komission tutkinnan kattamissa kuudessa jäsenvaltiossa. Komissio kiinnitti myös huomiota siihen, että alalla oli olemassa kaikkien kolmen tuotteiden alaryhmän osalta kansallisia ammatillisia järjestöjä, joita se kutsui ”yhteensovittamiselimiksi”, kansallisia ammatillisia järjestöjä, joihin kuului jäseniä, joiden toiminta liittyi vähintään kahteen näistä kolmesta tuotteiden alaryhmästä, ja joita se kutsui ”monituotejärjestöiksi”, sekä erikoistuneita järjestöjä, joihin kuului jäseniä, joiden toiminta liittyi yhteen näistä kolmesta tuotteiden alaryhmästä. Se totesi lopuksi sellaisen yritysten ydinryhmän olemassaolon, joka oli osallistunut kartelliin eri jäsenvaltioissa sekä yhteensovittamiselimissä ja monituotejärjestöissä.

16 Komission mukaan kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa olivat osallistuneet kyseessä olevaan rikkomiseen seuraavien järjestöjen jäseninä: IndustrieForum Sanitär, joka korvasi vuodesta 2001 alkaen Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrien, Arbeitskreis Baden und Duschen, joka korvasi vuodesta 2003 alkaen Arbeitskreis Duschabtrennungenin, sekä Fachverband Sanitär-Keramische Industrie Saksassa, Arbeitskreis Sanitärindustrie Itävallassa, Vitreous China-group Belgiassa, Sanitair Fabrikanten Platform Alankomaissa ja Association française des industries de céramique sanitaire (jäljempänä AFICS) Ranskassa. Komissio totesi Alankomaissa tapahtuneesta kilpailusääntöjen rikkomisesta riidanalaisen päätöksen 1179 perustelukappaleessa lähinnä, ettei siihen osallistuneille yrityksille voitu määrätä siitä sakkoa vanhentumisen vuoksi.

17 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa komissio luetteli yritykset, joiden se toteaa syyllistyneen SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomiseen 1.1.1994 alkaen, koska ne ovat osallistuneet kartelliin kylpyhuonekalusteiden alalla Belgiassa, Saksassa, Ranskassa, Italiassa, Alankomaissa ja Itävallassa eri ajanjaksoina 16.10.1992–9.11.2004. Siltä osin kuin on kyse kantajista ensimmäisessä oikeusasteessa komissio totesi mainitun päätöksen 1 artiklan 1 kohdassa Villeroy & Bochin osallistuneen mainittuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään rikkomiseen 28.9.1994–9.11.2004 ja sen tytäryhtiöiden Villeroy & Boch Belgian, Villeroy & Boch Ranskan ja Villeroy & Boch Itävallan 12.10.1994 alkaneiden ja aikaisintaan 9.11.2004 päättyneiden ajanjaksojen osalta.

18 Komissio määräsi riidanalaisen päätöksen 2 artiklan 8 kohdassa ensinnäkin Villeroy & Bochin maksettavaksi 54 436 347 euron suuruisen sakon, toiseksi Villeroy & Bochin ja Villeroy & Boch Itävallan maksettavaksi yhteisvastuullisesti 6 083 604 euron suuruisen sakon, kolmanneksi Villeroy & Bochin ja Villeroy & Boch Belgian maksettavaksi yhteisvastuullisesti 2 942 608 euron suuruisen sakon ja neljänneksi Villeroy & Bochin ja Villeroy & Boch Ranskan maksettavaksi yhteisvastuullisesti 8 068 441 euron suuruisen sakon. Kantajille ensimmäisessä oikeusasteessa määrättiin siis sakkoja yhteensä 71 531 000 euroa.

19 Näiden sakkojen laskemiseksi komissio nojautui vuoden 2006 suuntaviivoihin.

Asian käsittelyn vaiheet unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

20 Valittaja nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 9.9.2010 toimittamallaan kannekirjelmällä asiassa T-382/10 kanteen, jossa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista sitä koskevilta osin tai toissijaisesti sille määrätyn sakon määrän alentamista.

21 Valittaja vetosi kumoamisvaatimustensa tueksi SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomiseen siitä syystä, että kyse oli katsottu olevan yhtenä kokonaisuutena pidettävästä, jatketusta ja monitahoisesta rikkomisesta; puutteellisiin perusteluihin; todisteiden puuttumiseen kilpailusääntöjen

rikkomisesta Ranskassa; sellaisen oikeusperustan puuttumiseen, jonka nojalla kantajat ensimmäisessä oikeusasteessa voitiin velvoittaa maksamaan sakot yhteisvastuullisesti; määrätyn sakon virheelliseen laskemiseen etenkin siitä syystä, että sakon määrän laskemisessa on otettu huomioon myynti, joka ei liity rikkomiseen, ja siihen, että kyseisen sakon määrää ei ole alennettu, vaikka hallinnollinen menettely on kestänyt liian kauan, ja lopuksi asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 3 kohdan rikkomiseen siitä syystä, että sakko on suhteeton.

22 Valittaja esitti toissijaisesti vaatimuksia, jotka koskivat määrätyn sakon määrän alentamista.

23 Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisella tuomiolla kanteen kokonaisuudessaan.

Asianosaisten vaatimukset

24 Valittaja vaatii, että unionin tuomioistuin

— kumoaa valituksenalaisen tuomion kokonaisuudessaan siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin on hylännyt kyseisellä tuomiolla sen kanteen

— toissijaisesti kumoaa valituksenalaisen tuomion osittain

— toissijaisesti alentaa valittajalle määrätyn sakon määrää

— tai ainakin kumoaa valituksenalaisen tuomion ja palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi ja

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

25 Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

— hylkää valituksen kokonaisuudessaan, osittain sillä perusteella, että sen tutkittavaksi ottamisen edellytykset puuttuvat, ja osittain sillä perusteella, että se on selvästi perusteeton, ja

— velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valituksen tarkastelu

26 Valittaja esittää valituksensa tueksi neljä valitusperustetta. Ensimmäinen valitusperuste perustuu siihen, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen arvioidessaan Ranskassa väitetysti tapahtuneita rikkomisia koskevia todisteita. Toinen valitusperuste koskee oikeudellista virhettä, jonka unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt todetessaan monitahoisen ja jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen. Kolmas valitusperuste koskee sitä, ettei unionin yleinen tuomioistuin ole käyttänyt täyttä harkintavaltaansa valittajalle määrätyn sakon osalta. Neljäs valitusperuste perustuu suhteellisuusperiaatteen rikkomiseen.

Ensimmäinen valitusperuste, joka perustuu oikeudelliseen virheeseen arvioitaessa Ranskassa väitetysti tapahtuneita rikkomisia koskevia todisteita

Asianosaisten lausumat

27 Valittaja väittää ensimmäisessä valitusperusteessaan lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisia virheitä, koska unionin yleisen tuomioistuimen arviointi Ideal Standardin, Rocan ja Duravit AG:n todistajanlausunnoista kaikkien Ranskassa tehtyjen tekojen osalta ei vastaa arviointia, jonka se on tehnyt samoista todisteista 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457), joka myös koskee riidanalaista päätöstä. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen loukannut yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja in dubio pro reo -periaatetta.

28 Unionin yleinen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 287–290 kohdassa katsonut, että Ideal Standardin ja Rocan lausuntojen perusteella oli voitu todeta valittajan osallistuneen kolmeen vuoden 2004 aikana järjestettyyn AFICS:n kokoukseen, joiden kuluessa oli käyty lainvastaisia keskusteluja. Unionin yleinen tuomioistuin on tältä osin muistuttanut, ettei sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä pyytävän yrityksen todistajanlausuntoa voida käyttää todisteena testis unus, testis nullus -periaatteen (yksi todistaja, ei näyttöä) nojalla, jollei tällaista todistajanlausuntoa ole tuettu muiden kartellin osallistujien todistajanlausunnoilla. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan asia on näin nyt käsiteltävässä asiassa, koska Ideal Standardin sakoista vapauttamista tai niiden lieventämistä koskevan pyynnön yhteydessä esittämä todistajanlausunto oli vahvistettu Rocan lausunnolla.

29 Valittajan mukaan se, miten unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut todisteita, on selvästi ristiriidassa sen kanssa, miten näitä samoja todisteita on arvioitu 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 118–120 kohta), jossa myös on kyse riidanalaisesta päätöksestä.

30 Valittaja on niin ikään sitä mieltä, että unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut Duravitin lausunnon todistusarvoa viimeksi mainitussa tuomiossa ja valituksenalaisessa tuomiossa ristiriitaisesti. Unionin yleinen tuomioistuin on näet todennut 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457, 115 ja 116 kohta), ettei kyseiseen lausuntoon voitu vedota valittajia vastaan, koska sitä ei mainitun tuomion taustalla olevassa asiassa ollut toimitettu niille hallinnollisen menettelyn aikana. Unionin yleinen tuomioistuin on sitä vastoin valituksenalaisessa tuomiossa hyväksynyt sen, että tuo sama lausunto otetaan huomioon. Unionin yleinen tuomioistuin on siten kyseisen tuomion 293 kohdassa todennut, että vaikka riidanalaisessa päätöksessä ”ei nojauduta” mainittuun lausuntoon, kyseinen lausunto vahvistaa kuitenkin Ideal Standardin lausunnon niiden lainvastaisten keskustelujen sisällöstä, joita oli ”todennäköisesti” käyty 25.2.2004.

31 Valittaja väittää lisäksi, että kun unionin yleinen tuomioistuin otti sitä vastaan esitettynä todisteena huomioon Duravitin lausunnon, jonka osalta se oli kuitenkin tietoinen siitä, ettei siihen voitu vedota valittajaa vastaan ja ettei komissio ollut itse ottanut sitä huomioon riidanalaisessa päätöksessä, se muutti kyseisen päätöksen perusteluja ja sovelsi virheellisesti SEUT 263 artiklaa ja SEUT 296 artiklan toista kohtaa.

32 Koska sen rikkomisen osalta, johon valittajan voidaan väitetysti katsoa syyllistyneen Ranskassa, ei ole vedottu mihinkään muuhun näyttöön, valittajan tuomitseminen perustuu Ranskassa tapahtuneiden tekojen osalta edellä mainittuihin oikeudellisiin virheisiin.

33 Komissio myöntää, että unionin yleisen tuomioistuimen valituksenalaisessa tuomiossa esittämät arvioinnit ovat ristiriidassa 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) esitettyjen arviointien kanssa, mutta väittää, että

viimeksi mainitussa tuomiossa on tehty virhe. Komissio korostaa, että valittaja ei vetoa todisteita arvioitaessa tehtyyn oikeudelliseen virheeseen vaan viittaa yksinomaan siihen, että samoja tosiseikkoja on kohdeltu eri tavalla. Komissio on lisäksi sitä mieltä, ettei syyttömyysolettamaa koskevaa periaatetta ole loukattu. Komissio ei lopuksi riitauta sitä, että Duravitin lausuntoa ei voida käyttää todisteena, mutta korostaa, että valituksenalainen tuomio ei selvästikään perustu kyseiseen lausuntoon.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

34 Ensimmäiseen valitusperusteeseen vastaamiseksi on huomautettava, että se, miten unionin yleinen tuomioistuin arvioi asiakirjan todistusvoimaa, ei lähtökohtaisesti voi kuulua unionin tuomioistuimen muutoksenhaun yhteydessä harjoittaman valvonnan piiriin. Kuten SEUT 256 artiklasta ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisen kohdasta ilmenee, muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymysten osalta. Näin ollen ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen määrittämään ratkaisun perustaksi asetettavan tosiseikaston ja arvioimaan sitä sekä arvioimaan selvitysaineistoa, lukuun ottamatta sitä tapausta, että tätä tosiseikastoa ja tätä selvitysaineistoa on vääristetty (ks. mm. tuomio 2.10.2003, Salzgitter v. komissio, C-182/99 P, EU:C:2003:526, 43 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen), mihin nyt käsiteltävässä tapauksessa ei ole vedottu.

35 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kysymys unionin yleisen tuomioistuimen tuomion perustelujen ristiriitaisuudesta tai puutteellisuudesta on sitä vastoin oikeuskysymys, johon voidaan vedota sellaisenaan muutoksenhaun yhteydessä (ks. mm. tuomio 21.9.2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied v. komissio, C-105/04 P, EU:C:2006:592, 71 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

36 Unionin yleinen tuomioistuin on tässä tapauksessa todennut valituksenalaisen tuomion 287 kohdassa, että komissio on nojautunut Ideal Standardin ja Rocan lausuntoihin osoittaakseen valittajan osallistumisen AFICS:n kokouksiin vuonna 2004. Unionin yleinen tuomioistuin on huomauttanut kyseisen tuomion 289 kohdassa, että vaikka oikeuskäytännöstä ilmenee, että sellaisen yrityksen, jonka sakko on poistettu kokonaan tai sen määrää on alennettu, antaman lausunnon, jonka jokin asianosainen kiistää, tueksi on esitettävä näyttöä, mikään ei kuitenkaan estä sitä, että tällainen näytöllä tukeminen voi perustua toisen kartelliin osallistuneen yrityksen todistajanlausuntoon, vaikka kyseisen toisenkin yrityksen sakkoja olisi alennettu. Tutkittuaan Rocan esittämän lausunnon todistusarvon unionin yleinen tuomioistuin päätteli saman tuomion 290 kohdassa, että on todettava, että Ideal Standardin lausunnolla, sellaisena kuin sitä on tuettu Rocan lausunnolla, osoitetaan oikeudellisesti riittävällä tavalla kyseessä olevien lainvastaisten keskustelujen sisältö.

37 Valittajan mukaan kyseiset perustelut ovat ristiriidassa 16.9.2013 annetussa tuomiossa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) vahvistettujen perustelujen kanssa.

38 On kuitenkin huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin yleisen tuomioistuimen velvollisuus perustella tuomionsa ei voi lähtökohtaisesti olla niin laaja, että sen olisi perusteltava jossain asiassa antamansa ratkaisu suhteessa jossain sen käsiteltäväksi saatetussa toisessa asiassa antamaansa ratkaisuun, vaikka se koskisi samaa päätöstä (ks. tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio, C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 66 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

39 Valittajan väite, joka koskee valituksenalaisen tuomion ja 16.9.2013 annetun tuomion Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) perustelujen ristiriitaisuutta, on siis hylättävä.

40 Valittajan väitteestä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei voinut katsoa, että Duravitin lausunto todisti sitä vastaan, on todettava, että kyseinen väite perustuu valituksenalaisen tuomion virheelliseen tulkintaan. Valituksenalaisen tuomion 293 kohdassa olevalla kyseistä lausuntoa koskevalla maininnalla pyritään näet yksinomaan vastaamaan ensimmäisen oikeusasteen kantajien väitteeseen, jossa vedotaan kyseiseen lausuntoon ja jolla pyritään kyseenalaistamaan Ideal Standardin ja Rocan lausuntojen todenmukaisuus. Unionin yleinen tuomioistuin ei siten ole katsonut, että Duravitin lausunto olisi valittajan osalta raskauttava todiste, kuten on vahvistettu mainitun tuomion 295 kohdassa, jossa unionin yleinen tuomioistuin on todennut, että Ideal Standardin ja Rocan lausunnot riittävät osoittamaan, että SEUT 101 artiklan 1 kohtaa oli rikottu.

41 Edellä esitetyn perusteella ensimmäinen valitusperuste on hylättävä perusteettomana.

Toinen valitusperuste, joka koskee yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen olemassaoloa

Asianosaisten lausumat

42 Valittaja väittää toisessa valitusperusteessaan, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen yhdistäessään keinotekoisesti toimet, jotka olivat itsenäisiä, ja todetessaan, että kyse oli monitahoisesta ja jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

43 Valittaja väittää tältä osin ensimmäiseksi, että unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut virheellisesti SEUT 101 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa, kun se on nojautunut yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsitteeseen. Kyseisellä käsitteellä ei näet ole oikeudellista perustaa unionin oikeudessa. Valittaja väittää lisäksi, ettei valituksenalaista tuomiota ole perusteltu riittävästi, koska unionin yleinen tuomioistuin ei ole vastannut sen väitteisiin tältä osin.

44 Valittaja katsoo toiseksi toissijaisesti, että edellytykset sille, että voidaan katsoa olevan kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, eivät olleet täyttyneet nyt käsiteltävässä tapauksessa, koska komissio ei ole määritellyt merkityksellisiä markkinoita ja koska moitittujen eri toimintojen ei ole osoitettu täydentävän toisiaan.

45 Valittaja on kolmanneksi toissijaisesti sitä mieltä, että koska riidanalainen päätös on kumottu osittain tiettyjen jäsenvaltioiden osalta 16.9.2013 annetussa tuomiossa Wabco Europe ym. v. komissio (T-380/10, EU:T:2013:449), 16.9.2013 annetussa tuomioissa Keramag Keramische Werke ym. v. komissio (T-379/10 ja T-381/10, ei julkaistu, EU:T:2013:457) ja 16.9.2013 annetussa tuomiossa Duravit ym. v. komissio (T-364/10, ei julkaistu, EU:T:2013:477), ja koska eräiden yritysten osalta voi olla niin, etteivät ne ole tienneet rikkomisesta kokonaisuudessaan, kyse ei voi olla mainitussa päätöksessä määritellyn kaltaisesta kokonaisvaltaisesta rikkomisesta.

46 Komission mukaan toinen valitusperuste on hylättävä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

47 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 101 artiklan 1 kohdan rikkominen voi johtua paitsi yksittäisestä toimenpiteestä myös useista toimenpiteistä tai jopa jatkuvasta käyttäytymisestä, vaikka yksi tai useampi osa tästä useiden toimenpiteiden sarjasta tai tästä jatkuvasta käyttäytymisestä voisi sellaisenaankin ja erikseen tarkasteltuna merkitä kyseisen määräyksen rikkomista. Kun eri toimenpiteet kuuluvat ”kokonaissuunnitelmaan”, koska niiden yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen sisämarkkinoilla, komissiolla on siis oikeus kohdistaa vastuu näistä toimenpiteistä sen mukaan, miten

yritykset ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen kokonaisuutena arvioiden (ks. vastaavasti tuomio 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce v. komissio ja komissio v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, 156 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

48 Yritys, joka on osallistunut tällaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään monitahoiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen omalla käyttäytymisellään, joka kuuluu SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kilpailua rajoittavan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteen alaan ja jolla pyrittiin myötävaikuttamaan kilpailusääntöjen rikkomisen toteuttamiseen kokonaisuudessaan, voi siis olla vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman kilpailusääntöjen rikkomisen osalta koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen. Näin on, kun on näytetty toteen, että kyseinen yritys aikoi omalla käyttäytymisellään myötävaikuttaa kaikkien osallistujien yhteisten päämäärien tavoittelemiseen ja että yritys tiesi muiden samoihin päämääriin pyrkivien yritysten suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin (ks. tuomio 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce v. komissio ja komissio v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, 157 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

49 On siis mahdollista, että yritys on osallistunut välittömästi kaikkeen yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavaan kilpailunvastaiseen toimintaan, jolloin komissiolla on oikeus katsoa sen olevan vastuussa kaikesta tästä toiminnasta ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan. On myös mahdollista, että yritys on osallistunut välittömästi ainoastaan osaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta toiminnasta mutta että se on tiennyt kaikesta muusta samoihin päämääriin pyrkivien kartellin muiden osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta toiminnasta tai että se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin. Myös tällaisessa tapauksessa komissiolla on oikeus katsoa tämän yrityksen olevan vastuussa kaikesta tällaisen rikkomisen muodostavasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä ja näin ollen kyseisestä rikkomisesta kokonaisuudessaan (ks. tuomio 24.6.2015, Fresh Del Monte Produce v. komissio ja komissio v. Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P ja C-294/13 P, EU:C:2015:416, 158 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50 Erilaisten toimintojen luokittelemiseksi yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi kilpailusääntöjen rikkomiseksi ei siis ole tarpeen selvittää, täydentävätkö ne toisiaan siinä mielessä, että kunkin niistä tarkoituksena on vastata yhteen tai useampaan tavanomaisen kilpailun seuraukseen, ja myötävaikuttavatko ne vuorovaikutuksen kautta kaikkien kyseisten toimintojen toteuttajien haluamien kilpailunvastaisten vaikutusten toteuttamiseen sellaisen kokonaisvaltaisen suunnitelman puitteissa, jolla on yksi yhtenäinen päämäärä. Edellytys, joka koskee käsitettä ”yksi yhtenäinen päämäärä”, merkitsee sitä vastoin sitä, että on selvitettävä, onko olemassa sellaisia seikkoja, jotka ovat ominaisia rikkomisen muodostavalle erilaiselle käyttäytymiselle ja jotka voivat osoittaa, että muiden rikkomiseen osallistuneiden yritysten konkreettisesti toteuttamalla käyttäytymisellä ei ole samaa kilpailua rajoittavaa päämäärää tai vaikutusta eikä se siis kuulu ”kokonaissuunnitelmaan”, koska sen yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen sisämarkkinoilla (ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Siemens ym. v. komissio, C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:866, 247 ja 248 kohta).

51 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ei voida myöskään päätellä, että SEUT 101 artiklan 1 kohta koskisi yksinomaan joko yrityksiä, jotka toimivat kilpailunrajoitusten kohteena olevilla markkinoilla taikka niitä edeltävillä tai niiden jälkeisillä markkinoilla tai niiden lähimarkkinoilla, tai yrityksiä, jotka rajoittavat toimintavapauttaan tietyillä markkinoilla sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan nojalla. Unionin tuomioistuimen erittäin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä näet ilmenee, että SEUT 101 artiklan 1 kohdan tekstissä viitataan yleisesti kaikkiin sopimuksiin ja yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka joko horisontaalisissa tai vertikaalisissa suhteissa vääristävät kilpailua sisämarkkinoilla, riippumatta niistä markkinoista, joilla osapuolet toimivat, ja siitä, että kyseessä

olevien järjestelyjen ehdot koskevat ainoastaan yhden niistä liiketoimintaa (ks. vastaavasti tuomio 22.10.2015, AC-Treuhand v. komissio, C-194/14 P, EU:C:2015:717, 34 ja 35 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

52 Tämän oikeuskäytännön perusteella on ensimmäiseksi hylättävä valittajan väitteet, joiden mukaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän, monitahoisen ja jatketun kilpailusääntöjen rikkomisen käsite on ristiriidassa SEUT 101 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan kanssa.

53 Toiseksi on huomautettava, että – toisin kuin valittaja väittää – unionin yleinen tuomioistuin on perustellut valituksenalaista tuomiota oikeudellisesti riittävällä tavalla, kun se on palauttanut kyseisen tuomion 32–34, 41, 42 ja 46–48 kohdassa mieleen tuon oikeuskäytännön.

54 Kolmanneksi on todettava valittajan väitteestä, jonka mukaan edellytykset sille, että voidaan katsoa olevan kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta, eivät ole täyttyneet nyt käsiteltävässä tapauksessa, koska komissio ei ole määrittänyt merkityksellisiä markkinoita, että – kuten unionin yleinen tuomioistuin on korostanut perustellusti valituksenalaisen tuomion 54 kohdassa ja kuten valittaja myöntää – se, että rikkomisen kattamat tuotemarkkinat ja maantieteelliset markkinat ovat erilliset, ei estä missään tapauksessa toteamasta, että kyse on yhtenä kokonaisuutena pidettävästä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Tämä väite on siis joka tapauksessa tehoton.

55 Unionin yleinen tuomioistuin ei ole neljänneksi tehnyt valituksenalaisen tuomion 63–71 kohdassa mitään oikeudellista virhettä katsoessaan, että komissio saattoi käsiteltävässä tapauksessa päätellä, että on olemassa sellainen yksi yhteinen päämäärä, joka osoittaa yhtenä kokonaisuutena pidettävän kilpailusääntöjen rikkomisen. Unionin yleinen tuomioistuin on näet valituksenalaisen tuomion 66, 69 ja 71 kohdassa esitettyjen tosiseikkoja koskevien toteamusten perusteella osoittanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että moititulla eri käyttäytymisellä pyrittiin samaan tavoitteeseen eli yhteensovittamaan kaikkien kylpyhuonekalusteiden valmistajien osalta niiden käyttäytyminen tukkuliikkeisiin nähden. Tältä osin on korostettava, että – toisin kuin valittaja väittää – yhteisen päämäärän käsitettä ei ole – kuten mainituista 66, 69 ja 71 kohdasta ilmenee – määritetty viittaamalla yleisesti siihen, että kilpailu on vääristynyt rikkomisessa kyseessä olevilla markkinoilla, vaan viittaamalla erilaisiin objektiivisiin tekijöihin, joita olivat esimerkiksi tukkuliikkeillä jakeluketjussa oleva keskeinen asema, kyseisen ketjun ominaisuudet, yhteensovittamiselinten ja monituotejärjestöjen olemassaolo, kollusiivisten järjestelyjen toteuttamisen samankaltaisuus ja aineelliset, maantieteelliset ja ajalliset päällekkäisyydet asianomaisten menettelytapojen välillä.

56 Tarvitsematta osoittaa, että moititut menettelytavat täydentävät toisiaan, on siis niin, että koska yritysten, jotka eivät kilpaile keskenään, voidaan katsoa olevan vastuussa yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta, joka ei edellytä merkityksellisten markkinoiden järjestelmällistä määrittelemistä, ja kun otetaan huomioon se, että valittaja on yhtäältä vastuussa suorasta osallistumisestaan moitittuun rikkomiseen ja toisaalta vastuussa välillisestä osallistumisestaan siihen siltä osin kuin se on tiennyt kaikesta samoihin päämääriin pyrkivien kyseessä olevan kartellin muiden osallistujien suunnittelemasta tai toteuttamasta kilpailunvastaisesta käyttäytymisestä tai se saattoi kohtuudella ennakoida sen ja oli valmis hyväksymään siihen sisältyvän riskin, unionin yleistä tuomioistuinta ei voida moittia siitä, että sen mielestä komissio ei ollut tehnyt mitään virhettä päätellessään, että käsiteltävässä tapauksessa oli kyse yhtenä kokonaisuutena pidettävästä jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta.

57 Lopuksi on huomautettava argumentaatiosta, joka koskee riidanalaisen päätöksen osittaista kumoamista unionin yleisen tuomioistuimen antamissa tuomioissa, jotka koskevat samaa rikkomista, joka on nyt käsiteltävän asian kohteena, että eri kansallisia markkinoita koskevien todisteiden arviointi kuuluu unionin yleisen tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Siltä osin kuin kyseisellä argumentaatiolla pyritään kyseenalaistamaan se, että kyse on yhtenä kokonaisuutena pidettävästä, monitahoisesta ja jatketusta kilpailusääntöjen rikkomisesta, on huomautettava, että se, että unionin yleinen tuomioistuin on kumonnut riidanalaisen päätöksen osittain siltä osin kuin se koskee näyttöä

siitä, että eräät asianomaiset yritykset ovat osallistuneet kyseessä olevaan rikkomiseen tietyillä maantieteellisillä markkinoilla määrättyjen ajanjaksojen aikana, ei riitä kyseenalaistamaan unionin yleisen tuomioistuimen toteamusta siitä, että on olemassa kokonaissuunnitelma, joka kattaa kolme tuotteiden alaryhmää ja kuusi asianomaista jäsenvaltiota, ja samanlainen kilpailua vääristävä päämäärä.

58 Näin ollen toinen valitusperuste on hylättävä osittain tehottamana ja osittain perusteettomana.

Kolmas ja neljäs valitusperuste, jotka koskevat täyteen harkintavaltaan perustuvaa valvontaa ja sakon oikeasuhteisuutta

Asianosaisten lausumat

59 Valittaja moittii kolmannessa valitusperusteessaan unionin yleistä tuomioistuinta siitä, ettei tämä ole käyttänyt täyttä harkintavaltaansa komission vahvistamien sakkojen osalta.

60 Valittaja väittää, että SEUT 261 artiklasta, SEUT 263 artiklan toisesta ja neljännestä kohdasta, SEUT 264 artiklan ensimmäisestä kohdasta, asetuksen N:o 1/2003 31 artiklasta, Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 6 artiklan 1 kappaleesta ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklasta seuraa, että unionin yleisen tuomioistuimen ja unionin tuomioistuimen on käytettävä todellakin täyttä harkintavaltaansa.

61 Unionin yleinen tuomioistuin on kuitenkin valittajan vaatimuksista poiketen harjoittanut valituksenalaisessa tuomiossa yksinomaan sakon määrän vahvistamisen laillisuuteen kohdistuvaa valvontaa.

62 Valittaja katsoo lisäksi, että unionin yleisen tuomioistuimen olisi käsiteltävässä tapauksessa pitänyt alentaa sakon määrää, kun otetaan huomioon sen rikkomisen vakavuus, joka koskee vain muutamia suurelta osin pieniä jäsenvaltioita Tältä osin ei ole mahdollista ymmärtää, mistä syistä komissio on määrännyt moitituista toiminnoista nyt käsiteltävässä tapauksessa sitä seuraamusta ankaramman seuraamuksen, jonka se on määrännyt samanluonteisista kartelleista, jotka kattavat koko Euroopan talousalueen. Unionin yleisen tuomioistuimen olisi lisäksi pitänyt alentaa valittajalle määrätyn sakon määrää siitä syystä, että hallinnollinen menettely oli kestänyt liian kauan.

63 Valittaja väittää neljännessä valitusperusteessaan, että Euroopan unionin perusoikeuskirjan 49 artiklan 3 kohdassa vahvistettua suhteellisuusperiaatetta on loukattu. Valittaja korostaa tältä osin, että unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt ottaa rikkomisen vakavuuden määrittämiseksi huomioon asianomaiset markkinat, kertyneet liikevaihdot, rikkomisen kesto ja luonne sekä rikkomisen konkreettiset tai potentiaaliset vaikutukset relevantteihin markkinoihin, mitä se ei ole kuitenkaan tehnyt.

64 Unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt myös varmistua siitä, että riidanalaisella päätöksellä määrätyn sakon määrä on täysin oikeasuhteinen, mikä ei ole tilanne, jos rikkomisen kattama liikevaihto on 34,34 miljoonaa euroa ja sakkojen kokonaismäärä 8 068 441 euroa.

65 Valittaja vaatii näin ollen, että unionin tuomioistuin korjaa nämä unionin yleisen tuomioistuimen lainvastaiset laiminlyönnit ja alentaa määrätyn sakon määrää itse.

66 Komissio vaatii kolmannen ja neljännen valitusperusteen hylkäämistä.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

67 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 263 artiklassa määrätty laillisuusvalvonta merkitsee sitä, että tutkiessaan kantajan riidanalaista päätöstä vastaan esittämiä väitteitä unionin tuomioistuimet harjoittavat sekä oikeudellisiin seikkoihin että tosiseikkoihin kohdistuvaa valvontaa ja että niillä on toimivalta arvioida todisteita, kumota mainittu päätös tai muuttaa sakkojen määrää (ks. tuomio 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España v. komissio, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

68 Laillisuusvalvontaa täydentää täysi harkintavalta, joka on annettu unionin tuomioistuimille asetuksen N:o 1/2003 31 artiklalla SEUT 261 artiklan mukaisesti. Tämän harkintavallan nojalla tuomioistuimilla on pelkän seuraamuksen laillisuutta koskevan valvonnan lisäksi oikeus korvata komission arviointi omalla arvioinnillaan ja siten poistaa määrätty sakko tai uhkasakko taikka alentaa tai korottaa sen määrää (ks. tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

69 Täyttääkseen Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitetut täyteen harkintavaltaan perustuvan valvonnan vaatimukset sakon osalta unionin tuomioistuinten on SEUT 261 ja SEUT 263 artiklan mukaista toimivaltaa käyttäessään tutkittava kaikki oikeudellisia seikkoja tai tosiseikkoja koskevat väitteet, joilla pyritään osoittamaan, että sakon määrä ei ole oikeassa suhteessa rikkomisen vakavuuteen ja kestoon (ks. tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 75 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

70 Kyseisen täyden harkintavallan käyttö ei vastaa kuitenkaan viran puolesta suoritettavaa valvontaa, ja menettely on kontradiktorista. Juuri kantajan on lähtökohtaisesti esitettävä riidanalaista päätöstä koskevat kanneperusteet ja todisteet niiden tueksi (ks. tuomio 18.12.2014, komissio v. Parker Hannifin Manufacturing ja Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, 76 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

71 Tältä osin on korostettava, ettei se, että riidanalaista päätöstä ei ole valvottu viran puolesta kokonaisuudessaan, ole ristiriidassa tehokkaan oikeussuojan periaatteen kanssa. Kyseisen periaatteen noudattamiseksi ei näet ole välttämätöntä, että unionin yleinen tuomioistuin, jonka on kyllä vastattava kaikkiin esitettyihin kanneperusteisiin ja harjoitettava valvontaa niin oikeuskysymysten kuin tosiseikkoja koskevien kysymysten osalta, tutkii viran puolesta asiakirja-aineiston kokonaan uudelleen (ks. tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio, C-386/10 P, EU:C:2011:815, 66 kohta).

72 Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on lisäksi niin, että ainoastaan unionin yleinen tuomioistuin on toimivaltainen valvomaan sitä, miten komissio on kussakin yksittäistapauksessa arvioinut lainvastaisen käyttäytymisen vakavuutta. Unionin tuomioistuimen valvonnan tarkoituksena on muutoksenhaun yhteydessä yhtäältä tutkia, missä määrin unionin yleinen tuomioistuin on ottanut oikeudellisesti asianmukaisella tavalla huomioon kaikki ne tekijät, jotka ovat olennaisia arvioitaessa tietyn käyttäytymisen vakavuutta SEUT 101 artiklan ja asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan valossa, ja toisaalta tarkastaa, onko unionin yleinen tuomioistuin vastannut oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkiin sakon määrän alentamista koskevan vaatimuksen tueksi esitettyihin väitteisiin. Unionin kilpailuoikeuden rikkomisten vakavuus on määritettävä sellaisten lukuisten seikkojen perusteella, joihin kuuluvat muun muassa sakkojen ennalta ehkäisevä vaikutus, asiaan liittyvät erityiset olosuhteet ja asiayhteys, mukaan lukien kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus kartellin perustamisessa, hyöty, jonka ne ovat voineet saada kartellista, yritysten koko ja asianomaisten tavaroiden arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu unionin tavoitteille (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio, C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 95, 99 ja 100 kohta).

73 Kun unionin tuomioistuin lausuu oikeuskysymyksistä muutoksenhaun yhteydessä, sen asiana ei ole myöskään korvata kohtuullisuussyistä unionin yleisen tuomioistuimen arviointia omalla arvioinnillaan ottaessaan täyden harkintavaltansa nojalla kantaa yrityksille unionin oikeuden rikkomisesta määrättyjen sakkojen suuruuteen. Ainoastaan, jos unionin tuomioistuin arvioi, että seuraamuksen taso on paitsi epäasianmukainen myös liiallinen, minkä vuoksi se on suhteellisuusperiaatteen vastainen, olisi siis todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen sen vuoksi, että sakon määrä on epäasianmukainen (ks. mm. tuomio 30.5.2013, Quinn Barlo ym. v. komissio, C-70/12 P, ei julkaistu, EU:C:2013:351, 57 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

74 Kolmatta ja neljättä valitusperustetta on tutkittava tämän oikeuskäytännön perusteella.

75 Mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee selkeästi, että ensinnäkin täyteen harkintavaltaan perustuva valvonta koskee yksinomaan määrättyä seuraamusta eikä riidanalaista päätöstä kokonaisuudessaan ja toiseksi täysi harkintavalta ja laillisuusvalvonta eivät vastaa viran puolesta suoritettavaa valvontaa eivätkä näin ollen edellytä, että unionin yleinen tuomioistuin tutkii asiakirja-aineiston viran puolesta kokonaan uudelleen kantajan esittämistä väitteistä riippumatta.

76 Käsiteltävässä tapauksessa on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on valvonut valituksenalaisen tuomion 335 kohdasta alkaen todellakin sakon määrän, että se on vastannut valittajan eri väitteisiin ja että se on kyseisen tuomion 397–402 kohdassa ottanut kantaa sakon määrän alentamista koskeviin vaatimuksiin, joten se ei ole siis vain valvonut kyseisen määrän laillisuutta, toisin kuin valittaja väittää. Unionin yleinen tuomioistuin on erityisesti tältä osin huomauttanut mainitun tuomion 384 kohdassa, että 15 prosentin suuruiset rikkomisen vakavuuskerroin ja lisäsummakerroin olivat vähimmäiskertoimia, kun otetaan huomioon kyseisen rikkomisen erityisen vakava luonne, ja katsonut tämän jälkeen saman tuomion 397–401 kohdassa, ettei yksikään kantajien ensimmäisessä oikeusasteessa esittämistä seikoista oikeuttanut sakon määrän alentamista.

77 Erityisesti moititun rikkomisen vakavuuden tutkinnasta on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on palauttanut valituksenalaisen tuomion 381 kohdassa mieleen etenkin vuoden 2006 suuntaviivojen 23 kohdan, jonka mukaan ”hinnoista sopimisesta, markkinoiden jakamisesta ja tuotantorajoituksista tehdyt horisontaaliset sopimukset, jotka ovat yleensä salaisia, kuuluvat luonteeltaan vakavimpiin kilpailunrajoituksiin. Tällaisista sopimuksista on määrättävä kilpailupolitiikan mukaan ankaria seuraamuksia. Kyseisten rikkomisten tapauksessa huomioon otettava osuus myynnistä sijoittuu sen vuoksi yleensä asteikon yläpäähän”. Unionin yleinen tuomioistuin on esittänyt mainitun tuomion 383 kohdassa perustelut, jotka komissio oli vahvistanut riidanalaisen päätöksen 1211 perustelukappaleessa ja joiden mukaan hintojen horisontaalinen yhteensovittaminen oli jo luonteensa vuoksi yksi haitallisimmista kilpailun rajoituksista ja rikkominen oli yhtenä kokonaisuutena pidettävä, monitahoinen ja jatkettu kilpailusääntöjen rikkominen, joka kattoi kuusi jäsenvaltiota ja koski kolmea tuotteiden alaryhmää, minkä jälkeen se on todennut valituksenalaisen tuomion 384 kohdassa kyseessä olevan rikkomisen erityisen vakavan luonteen, joka oikeutti soveltamaan 15 prosentin suuruista vakavuuskerrointa, ja mainitun tuomion 385 kohdassa valittajan osallistumisen todetun rikkomisen toteuttaneiden ”yritysten ydinryhmään”.

78 Koska unionin yleinen tuomioistuin on ottanut näin huomioon kaikki merkitykselliset parametrit moititun rikkomisen vakavuuden arvioimiseksi ja hintojen horisontaalinen yhteensovittaminen ja valittajan osallistuminen siihen oli lisäksi näytetty toteen, ja koska se on vastannut tältä osin valittajan väitteisiin, se ei ole tehnyt mitään oikeudellista virhettä ja se on noudattanut velvollisuuttaan harjoittaa riidanalaisen päätöksen osalta tehokasta tuomioistuinvalvontaa.

79 Hallinnollisen menettelyn liian pitkän keston arvioimisesta on huomautettava, että vaikka se, että komissio loukkaa kohtuullisessa ajassa toimimista koskevaa periaatetta, voi oikeuttaa kumoamaan komission SEUT 101 tai SEUT 102 artiklaan perustuvan hallinnollisen menettelyn päätteeksi antaman päätöksen, jos se merkitsee myös asianomaisen yrityksen puolustautumisoikeuksien loukkaamista, tällainen kohtuullisessa ajassa toimimista koskevan periaatteen loukkaaminen – olettaen, että se

näytetään toteen – ei voi johtaa määrätyn sakon määrän alentamiseen (ks. mm. tuomio 9.6.2016, CEPSA v. komissio, C-608/13 P, EU:C:2016:414, 61 kohta ja tuomio 9.6.2016, PROAS v. komissio, C-616/13 P, EU:C:2016:415, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kuten tämän tuomion 62 kohdasta ilmenee, tässä tapauksessa on kuitenkin selvää, että valittaja pyrkii väitteellään, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on arvioinut virheellisesti hallinnollisen menettelyn liian pitkää kestoa, yksinomaan siihen, että sille määrätyn sakon määrää alennetaan.

80 Kyseinen väite on siis sen perusteltavuudesta huolimatta hylättävä tehottamana.

81 Lopuksi on todettava määrätyn sakon määrän oikeasuhteisuudesta sellaisenaan, ettei valittaja esitä mitään väitettä, jolla voitaisiin osoittaa, että määrätyn seuraamuksen taso on epäasianmukainen tai liiallinen. Tältä osin väite, jonka mukaan 8 068 441 euron suuruinen sakko on suhteeton kartellissa kyseessä olleeseen 34,34 miljoonan euron suuruiseen liikevaihtoon nähden, on hylättävä. On näet selvää, että Villeroy & Bochille ja sen tytäryhtiöille määrätyn sakon määrää on käsiteltävässä tapauksessa alennettu asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti siten, ettei 10:tä prosenttia valittajalle edellisen tilikauden aikana kertyneestä kokonaisliikevaihdosta ylitetä. Kyseisellä enimmäismäärällä taataan kuitenkin jo se, ettei tuo sakko ole suhteeton yrityksen kokoon nähden, josta kertoo sen kokonaisliikevaihto (ks. vastaavasti tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 280–282 kohta).

82 Näin ollen kolmas ja neljäs valitusperuste on hylättävänä osittain tehottomina ja osittain perusteettomina.

83 Koska yhtäkään valittajan esittämistä valitusperusteista ei ole hyväksytty, valitus on hylättävä kokonaisuudessaan.

Oikeudenkäyntikulut

84 Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 184 artiklan 2 kohdassa määrätään, että jos valitus on perusteeton, unionin tuomioistuin tekee ratkaisun oikeudenkäyntikuluista. Saman työjärjestyksen 138 artiklan 1 kohdan, jota sovelletaan valituksen käsittelyyn työjärjestyksen 184 artiklan 1 kohdan nojalla, mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on vaatinut valittajan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja valittaja on hävinnyt asian, valittaja on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Valitus hylätään.

2) Villeroy & Boch SAS velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Allekirjoitukset